

pooblastila, naj potuje po deželi, da se prepriča, kako delo napreduje; nerad, pa vendar je potoval sicer ne po vsej deželi, ker so ga okoliščine primorale potovanje popustiti. — Al sem bil 28 dni na potovanji al morda še več, tega ne vém — ne zapisujem tako na tanko, koliko ur da delam, gotovo pa sem potoval več dni, več tednov. Vrnivši se prosil sem, da naj se seja skliče, tū sem na tanko poročal, kaj sem pozvedel; najbolj zanimiv je bil moj pogovor z okrajnim glavarjem grofom Aleksandrom Auerspergom, ki je pozneje postal predsednik deželne komisije; ravno to, kar mi je grof Auersperg pravil, sem navajal v seji in rekel, kako napčno se dela pri okrajnih komisijah. (Čujte! na levi.) Na tanko sem razložil, kako se izvoljeni zastopniki ne morejo v bran postaviti udom od ministerstva imenovanim. Zvedel sem, da se je skoraj pri vseh okrajnih komisijah fiskalično pritiskalo od strani deželnega inšpektorja (čujte! na levi — nemir na desni); prosim, gospoda! pripravljen sem, imena povedati, če je treba. Jaz vem, da je bilo pri neki komisiji vse delo gotovo, da so tarifi bili izdelani in vsi udje ene misli, — pride deželni inšpektor, čez noč so se vsi tarifi predelali in drugi dan je zastopnik finančnega ministerstva to ovrigel, kar je sam postavil. (Čujte! na levi.) Resnica je tudi, da je bila marsikatera podlaga sama fikcija. Vse to je mene napotilo takrat, da bodem položil svoj mandat zarad tega, ker sem prevedel, da pot, na kateri se vravnava davek, ni koristna za deželo. To je bilo pričanje moje, in zarad tega sem položil mandat.

Lahko je iz pritožeb, katere so se izdelale po vsej deželi, kak stavek vzeti in ga staviti deželnemu zboru na posmeh, ali drugo vprašanje je, kaj je s tem pomagano in kaj ima deželni zbor opraviti s takimi reklamacijami, o tem soditi ima deželna komisija. Konečno se govorniku popolnoma nedostojno zdi, občine, ki se potegujejo za nižji davek, stavljati na zasmehovanje in to tem bolj, ker deželni zbor o številkah, ki jih je navajal dr. Razlag, ne more soditi.

Tudi dr. Bleiweis je odgovarjal dr. Razlagu, ter omenil: Če je tudi poslednji več smešnic „zum besten“ dal, vendar je to, kar se tiče bistvene stvari, zamolčal, namreč Pajkovo spomenico, bral je le en par odlomkov, vse drugo je pustil na stran; tudi ta govornik graja, da so se občine stavljale na zasmehovanje, dostavši, da so gotovo vzroke imele, če so se pritožile. Dr. Razlag je rekel, nadaljuje govornik, „kein Oesterreicher ist in Oesterreich ein Fremder“. Jaz mislim, da bo kmalu do tega prišel, da bo on rekel, v Sloveniji ni nobenega renegata! Po vsem tem pa mi je ljubo, da pride to v stenografični zapisnik, da bodo potomci vedeli, kako lepo nam je dr. Razlag govoril v tej stvari. Vso odgovornost pa zdaj lahko položimo na njegove rame, ako bi potomci se utegnili pritožiti.

S tem je bila debata o interpelaciji zarad uravnave zemljiškega davka končana. (Dal. prih.)

Naši dopisi.

Iz Zagreba 22. okt. (Otvorenje vseučilišča). O slovesnostih, katere je Zagreb ravno pretekli teden videl in h katerim sta se iz Ljubljane posebno očitno vdeležila društvo „Sokol“ in pevski zbor čitalnice z zastavama ter več drugih domoljubov, ste že imeli kratka telegrafična poročila. Moj namen ni popisovati unanje slovesnosti, narisal bom le na kratko notranje otvorenje hrvaškega vseučilišča. — Po slovesni maši v stolni cerkvi, katero je služil nadškof Mihajlovič in pri kateri so bili razen velikega števila tujcev nazoči ban Mažuranič kot zastopnik cesarja, ogerski minister Pauler, general Mollinary, škofa Strossmayer

in Smičiklas itd., se je pričela prava slovesnost otvorenja v sobani akademije (avli). Akademski senat s svojim rektorjem pripelje kraljevega poverjenika bana Mažuraniča, kateri stopivši na prestol dá prebrati njegovo imenovanje za poverjenika Nj. Veličanstva, potem zakonske člane o vseučilišču. Na to proglasi z vzvišenim glasom vseučilišča otvorenje. Zunaj zapojó zvonovi in topovi zagromé. Ban dá potem prebrati pisma, ki se tičejo prvega rektorja Matije Mesića, ter mu veli prevzeti rektorsko stolico. Dalje v latinskem govoru izreče željo, da bi vseučilišče, ki je postalo le po velikih žrtvah naroda, posebno pa blazega mecenata škofa Strossmayerja, pod krilom Nj. Veličanstva se razcvetalo in trajalo na veke. Za njim govori prvi rektor, ki pričeni: „Velik je dan, ki ga danes slaví ves hrvaški narod“, pozdravlja v latinskem jeziku zastopnike raznih vseučilišč, akademij, učenih in književnih društev itd. Kratek zadržaj govora njegovega je bil: Razvitek duševnega in znanstvenega živelja v Hrvatih sploh, posebno pa vse ono, kar je sodelovalo, da je slednjič došel narod do otvorenja hrvaškega vseučilišča. Pokazavši tako, kaj so žrtvovali za vseučilišče naroda najboljši sinovi, opominja dijake in profesorje, da ne bi zaostali za željami vsega naroda, nego opravičili nade njegove. Govoril je čez uro časa. Potem so pristopili po vrsti zastopniki učenih zavodov, med njimi tudi slovenske „Matiče“, da pozdravijo vseučilišče in njegovega rektorja ter mu podajo adrese. Matičino adreso je izročil dr. Costa s slovenskim nagovorom. Spregovoril je tople besede o ustanovitvi zavoda, ki ga tudi Slovenci pozdravljajo za zvezdo veselejše prihodnosti; kajti Matica slovenska je skupščina vseh Slovencev v 5 krajinah raztresenih, naj se toraj pozdrav njegov sprejme za glas celega slovenskega naroda. — Žalibog, da Slovenci, ki smo tudi en del Jugoslovanov, zdaj ne moremo še vživati vseh pravic, ki se bodo delile onim, ki bodo tū študije svoje dovršili, al upati smemo, da se odstranijo te ovire in da vseučilišče trojedne kraljevine bode tudi učilišče sinovom matere Slovenije.

Govor, čegar bistveni zapopadek so gori navedene besede, je bil živahno sprejet. Izmed zastopnikov tujih vseučilišč je govoril posebno profesor Gneist iz Berlina, pozdravlja najmlajšo sestro na jugu, kateri namen je omiko širiti proti vzhodu. On pravi, da se pravi nemški učenjaki ne spodtikajo nad nobenim jezikom, marveč, da vidijo v različnostih jezikov le pospeh izobraženja. Zastopana so bila po posebnih poslancih vseučilišča: Bolonjsko, Pražko, Krakovsko, Graško, Peštansko, Berolinsko, Kološvarsko; akademiji Ogerska in jugoslovenska, Česki muzej, srbska visoka šola Beligradska in učeno društvo, Matici slovenska in slovaška itd.; poslanci so pozdravljali vseučilišče vsak v svojem jeziku, slišali so se pozdravi v madjarskem, českem, poljskem, hrvaško srbskem, slovenskem, slovaškem, nemškem in laškem jeziku. Dunajsko vseučilišče ni poslalo nobenega poverjenika. Ali je to mrzenje do slovanskega vseučilišča? Čudno je na vsak način. Rektor je vsem skupaj odzdravljaj latinski. Naposled so bili prošeni vsi zastopniki in dostojnejši gosti, vpisati svoja imena v spomeniško knjigo. Konečno še nekoliko o drugih gostih. Slovenci, katerih je bilo došlo iz Ljubljane lepo število s „Sokolom“ in Ljubljanskim pevskim zborom vred, so bili nam mili bratje, menimo, da so vzeli seboj prijazen spominj do bratov Hrvatov. Slovencev je prišlo iz vseh krajev, le iz Štajarskega smo le malo videli. Nimajo li simpatij do nas bližnjih jim sosedov? Nadjamo se in želimo, da vsi bratje Slovani, ki so nas počastili, v blagem spominu ohranijo ta dan in nas.

V Gorici 24. okt. — Nemška obrtnijska šola, ki jo hoče ministerstvo tukaj napraviti, ne bo, kakor smo mislili, šola za dečke, ki se po dovršenih nekaterih razredih ljudske šole lotijo kake obrtnije, ampak — srednja obrtnijska šola ima biti! Sprejemati se imajo va-njo mladenči po dognani nižji realki. To bi bilo vse lepo, ko bi le kaj bolj praktično bilo. Koliko dijakov bo štela ta viša obrtnijska šola, če se bode rekrutovala samo izmed takih učencev, ki so 4 realnine razrede dognali, pa nočejo ali ne morejo v više realne razrede prestopiti? Pa kaj to! En eksperiment več ali manj — to ne stane družega nego nekaj tisuč goldinarjev. Teh pa imamo na kupe! Če se nova srednja obrtnijska šola res ustanovi, imeli bomo petero srednjih šol v Gorici: stari gimnazij, višo realko, učiteljsko izobraževališče, kmetijsko šolo. In, če pride še 8 razredna nemška dekliska šola ali pa žensko izobraževališče — po tem nam ne bode manjkalo družega, ko še vseučilišča. Čudno pa je, da nam od zgorej vsega dajejo, samo tega ne, za kar jih mesto in deželna že leta in leta prosi, namreč ital.-slovenskih srednjih šol (gimnazije in realke ali pa realn. gimn.) ali vsaj nižjih njih razredov. Toda — molči ti naša podložniška pamet in pusti, naj delajo drugi za nas brez nas! — Letos imajo na tukajšnjem učit. izobraževališči učiteljice že v drugo napredovalno podučevalni tečaj; udeležuje se jih kakih 37 (laških). — V sredo nas je — kakor sem uni pot napovedal — zapustil polk nadvojvode Franc Karola (št. 55). Še nikoli se ne spominjam, da bi bili vsi meščani vseh stanov in strank tako zadovoljni s katero posadko, kakor smo bili s častniki in prostaki omenjenega polka in sosebnost tudi z njegovo bando. Iz vseh lokalnih časnikov doní hvala za vrlimi Ogrji (raznih narodnosti). Mestna gosposka je izročila njihovemu poveljniku lepo pohvalno pismo. — Dve uri od tukaj — v Renčah pri Ipavi (reki) — je bilo 21. t. m. birmovanje. Neslišano je pa to, da so ta dan — delavnik! — napravili javen ples. Pač daleč smo že prišli z liberalno surovostjo! Sicer pa, kakor pravijo, se je omadeževal s tem slavnim činom prav za prav le nek nekdo, ki je hotel pokazati, da dandanes ne ukažejo več f—ji.

Iz Mozlja 20. okt. (*Potrdilo in zahvala.*) Od č. g. T. K. iz Vodice sem prejel 2 gold. in od č. g. dekana Jos. Novaka po njem v Kočevskem mestu nabranih ter po njem mi zročeni 117 gld. 77 kr., nekaj živeža in obleke. Za vse to se Vama, častita gg. prijatla, kakor vsem blagim gg. dobrotnikom in blagim gospém iz Kočevskega mesta v imenu svojih nesrečnih pogo-relcev, prosé Vam, da Vas Bog drugod blagosloví in enake nesreče obvaruje, pristréno zahvaljuje

Matija Torkar, župnik.

Iz Košane. — Po naključni smo dobili list „Slov. Naroda“ od 18. t. m. v roke, kjer se v dopisu iz Košane naš „fermentinov buh“ doli od vode jezi, da se nam je hotel tukajšnji poštar g. France Pupis za župana vriniti, in da je M. Z. za njega agitiral. Nam ni eno ni drugo znano, konstatujemo le prvič, da, če nam Bog dá še kaki dve dobri letini, zgubi dopisnik „Slov. Naroda“ še to malo svojega fermentinovega vpliva med nami; drugič pa, če bi se zgodilo, kar se tudi bo, da dobimo omenjenega rojaka za Košanskega župana, smemo biti zadovoljni, ker je brihtna glava, in je najbolj izmed vsih nas sedanjih prebivalcev naše občine za to stopinjo sposoben, ter ima, kakor je videti, tudi resno voljo, našo zeló zamreženo županijo v red spraviti.

Iz Senožec 20. okt. — Naš gospod župan je prečuden mož; 10. dne t. m. je občinski sluga na navadnem kraju objavil, da, kdor ima še kaj od vojaškega kvartiranja tirjati, naj se v 8 dneh pri županiji oglasi.

Precej po tem oklicu je šel eden izmed najbolj zadetih k županu, da naj mu pridržano vojaško pristojbino izplača, al gospod župan mu je mesto plačila ta-le liberalni „bescheid“ dal: „Če misliš, da ti še kaj gré, toži me po postavni poti, jaz imam pravico tretjino vojaške prenočnine si pridržati!“ Pane župan, kje je vaša doslednost?! Zakaj si niste tudi od vseh častnikov in od zadnjih vojakov tretjine pridržali? Nadjamo se, da vas sl. c. kr. okrajno glavarstvo o tej tretjini do dobrega podučí. — Na oni dve v 40. listu „Novic“ vam stavljeni vprašanji ste tudi obmolknili, zatorej vam hočemo prihodnjič, če se nam bo poljubilo z vami se pogovarjati, več vprašanj o gozdnih in poštnih zadevah v dragih nam „Novicah“ staviti.

Iz Št. Gregorja na Kočevskem 20. oktobra. — Pri nas so bile 20. septembra nove občinske volitve in voljen je bil Štefan Petrič za predstojnika, Anton Juvanec, Jernej Tomšič in Jakob Adamič pa za svetovalce.

Iz Ljubljane. (*Oklic družbe kmetijske.*) Slavno ministerstvo kmetijstva je podpisnemu odboru dalo 800 gld. z naročilom, naj jih obrne v podporo vinorejskih družeb, v podporo naprave in vzdržanja šolskih vrtov in pa drevesnic na Kranjskem. To se daje na znanje s pristavkom: naj se odbori vinorejskih družeb, krajni sveti ljudskih šol in pa županstva, ki želijo iz imenovanega denarja kake podpore za gori navedene namene, zadnji čas do 30. novembra t. l. pismeno oglasijo pri podpisnem odboru in na tanko povedó, za kaj potrebujejo podpore, in to z dokazi izpričajo.

Centralni odbor c. kr. kmetijske družbe
v Ljubljani 15. oktobra 1874.

— K preskušnji v Slapški sadje- in vinorejski šoli se je danes podal gosp. dr. Costa kot zastopnik deželnega odbora, gosp. P. Lasnik pa kot zastopnik centralnega odbora družbe kmetijske. Deželni odbor je poslal tudi gosp. Vičel-na, deželnega inženirja, ki je nadzoroval mnoge naprave pri prenapredbi Slapške grajščine v vino- in sadjerejsko šolo.

— Shod ljudomilih gospá, gospodičin in gospodov, ki jih je včeraj sklical odbor katoliške družbe, je sklenil delati na to, da tudi letos nekoliko ubogih šolskih otrok dobí zimsko obleko.

— (*Živinski sejmi*) so zarad živinske kuge, ki se je na Oblokah prikazala, prepovedani v vseh krajih Loškega, Planinskega in Idrijskega okraja.

— (*Poverjeništvu družbe sv. Mohora*) za Ljubljansko dekanijo naznanja vsem častitim udom, da so družbene knjige vsaki dan dobiti na starem trgu v Ničman-ovi hiši št. 16.

— (*Vse pride na dan.*) Ko so „Novice“ pred par leti očitale „Tagblattu“, da je iz korita skrivne podpore, se je ta pritepenec na vso moč na noge postavil in odbijal od sebe ta sum na tak predrzni način, da bi mu bil kdo, ki ga še ni poznal, skoro verjel. Zdaj pa finančni minister sam ga stavi na laž. V proračunu za l. 1876 naznani namreč, da kolek časnikov na Kranjskem nese vladi 3000 gold. na leto. Mi smo pa zračunili, da samo slovenski časniki plačajo koleka čez 4000 gold. Kje je po tem takem „Tagblattov“ kolek, ki bi moral vsaj 1500 gold. na leto znašati? Kje je dalje onih 1000 gold., katere slovenski listi plačujejo čez 3000 gold.? „Dispositionsfond“ ima različne poti, po katerih lahko v Ljubljano hodi. Naj zdaj „Tagblatt“ še kaj reče, ako more!

— (*Slovensko gledišče*) se je pričelo preteklo nedeljo s šaloigro „Trije klobuki“, po francoskem originalu iz nemškega prestavljeno. Ta igra ni za naš oder, ker potrebuje, da doseže svoj namen, popolnoma izur-

jenih igralcev. Naši igralci so storili, kar je bilo v njih moči, zlasti gospodičina Podkrajšekova in gospodje Schmidt, Kajzel, Noll. Gledišče je bilo še dosti polno. — Prihodnjo nedeljo se bo igralo „Mlinar in njegova hči“, kakor je to na vseh svetnikov dan že navada.

— (Za izobraževališče učiteljev in učiteljic) bo vlada zidala v Ljubljani poslopje. Že je naročila poiskati za to pripravnega prostora.

— (Ljubljanski mestni očetje) so pa zopet pokazali, da se brigajo za vsako drugo reč bolj ko za potrebe mesta. V zadnji seji so namreč sklenili 200 gold. poslati mornarjem vrnivšim se iz severnega pola kot „narodni dar“ (Nationalgeschenk) in to ne iz svojih žepov, ampak iz mestne blagajnice, ki je za mestne potrebe zmiraj prazna. Bodo pač veselje imeli mornarji nad temi 200 gold., od katerih bo na vsacega toliko prišlo, da bo, kakor pravimo, „enkrat pil.“ — Drug „Schwabensreich“ je bil predlog nekega očeta, da bi se iz mestne blagajnice poslala podpora ali miloščina pogorelcem v Meiningenu, ki je tako daleč od Ljubljane, da še vsak bralec za-nj ne vé in tudi izmed mestnih očetov — bi rekel — komaj polovica. A ker je na Nemškem, zato imajo nekateri očetje simpatije do „bratov“ Meiningčanov, kateri bi se pa v enakem slučaju gotovo za nas še ne zmenili ne. Če hočejo mestni očetje že skazati se dobrotljive z denarjem meščanov, saj imajo potrebne reveže dosti bliže, na pr. na Vrhniki, v Mozlju, stradajoče na Dolenskem itd., za katere kaj dati iz mestne kase jim pa, kar mi vemo, še ni na misel prišlo. K sreči se ta predlog vendar ni sprejel, ker „Laibacherica“ nič ne poroča o njem. Na vsak način pa taki sklepi kažejo, kam naše očete „srce peljá“.

— (Društvo „Sokol“) je imelo preteklo soboto v salonu Ljubljanske čitalnice večerno zabavo, pri kateri je starosta gospod Noll poročal o izletu „Sokola“ v Zagreb.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Iz Dunaja. — Državni zbor v obeh zbornicah je začel delovanje svoje 20. dne t. m. Zbornici poslancev je finančni minister državni proračun dohodkov in stroškov za leto 1857 predložil z daljšim govorom, v katerem je zagovarjal konecletno primanjka vo (deficit) 12 milijonov in 352.857 gold. Stroške je minister preračunal na 381 milijonov in 782.551 gld., dohodke pa na 369 milijonov in 429.694 gold., po takem blizo za 14 milijonov manj kakor lani. Tak stan denarnih zadev je potrl vso glorio, ki so jo ustavoverci novi liberalni čri peli. Minister baron Depretis sam čuti senčnato stran slike proračuna prihodnjega, vendar misli, da na manjše dohodke ima velik vpliv glasoviti denarni polom, ki se bode sčasoma že poravnal, ter stavi zaupanje svoje v preuredbo davkovske postave. Kaj pa, če se bode gospod minister spet tako motil, kakor se je predlanskim motil, ko je hvalil „den volkswirtschaftlichen Aufschwung.“ — Proračun ta je bil finančnemu odseku v obravnavo in poročanje izročen.

— Na Dunajskem vseučilišču je mladina ministru Stremajerju sikala in žvižgala pri prihodu in odhodu iz dvorane. Vladni listi se zarad tega zelo jezé. Zakaj? Ko se je svoje dni ministru Jirečeku enaka prigodila, so ustavoverski listi ploskali, nekateri pa komaj skrivali svoje veselje. Kakoršno si mladino izredite, taka pa je! Boje je ves ta škandal bil zavoljo ukaza Stremajerjevega, da se mora pri državnih

skušnjah bolj ostro ravnati s kandidati, kakor se je do zdaj ravnalo, ker se je pokazalo, da se ti premalo učé.

— Predlogu za odpravo koleka časnikov tudi letos še vlada ni prijazna; izgovarja se s prevelikim deficitom. Ta kolek jej nese 814.000 gold. Prava reč! Bi se pač zelo poznalo državni kasi, ko bi se ta kolek odpravil!

— Za Dolenjsko železnico ni ministerstvo nič kaj vneto. Za zdaj bo poslalo le nekoliko inženirjev, da jo vnovič premerijo. Bolj gotovo je, da se bo delala Predelska železnica, za katero je minister Banhans.

Češko. — Volitve za državni zbor so končane. Da si so mladočehi se na vso moč napenjali, da bi posekali stare, so po deželi prerili le z dvema, 14 pa je staročehov voljenih. Še slabše je šlo mladičem po mestih, kjer so sprva povsod sijajno propadli. Vendar je deloma po njihovem ravnanji, deloma po malomarnosti volilcev Lavnskega mesta prišlo do ožje volitve med staročeskimi kandidatom grofom Clam-Martincem in mladočehom dr. Gregrom; pri tej volitvi so se mladi združili z ustavovernimi uradniki in judi in tako vrgli Clam-Martiniča! Mladi so si povsod enaki, kar se je pri nas na Štajarskem lansko leto zgodilo, to se je zgodilo zdaj na Češkem. Ustavoverci so zato podpirali mladočehe, ker sa nadjajo, da jih bodo mogli spraviti v državni zbor. Pa če jih tudi, trije vendar ne bodo zastopali vsega naroda Češkega!

Hrvaška. — Strossmajer je razglasil sledeče zahvalno pismo: „Vsem odborom, društvom in posamesnim osebam v naši domovini in zunaj nje, ki so me pri včerajšnji slovesnosti z ovacijami počastili, izrekam najprisrčnejšo hvalo. Bog daj, da bi seme, katero je narod naš vsejal na polje znanstva, rodilo obilen sad krščanske učenosti.“

Prusko. — Vsem Pruskim oficirjem je došel ukaz, da se morajo učiti Ruski jezik. Kaj pač to pomeni? Misli le Bismark, da utegne Pruska vojska posesti Rusijo?

Za pogorelce na Vrhniki

je neimenovan duhoven goriške škofije poslal 5 gold., — izročili so se že gosp. županu.

Listnica vredništva. Gospodu z poštno marko „Gottschee“: Pismo prejeli, pa brez korespondence. — Gosp. pisatelju slovstvenih stvari: Prejeli; prav lepa hvala; drugi pot natisnemo.

Žitna cena

v Ljubljani 24 oktobra 1874.

Vagán v novem denarji: pšenice domače 5 fl. — — banaške 6 fl. — — turšice 4 fl. 80. — soršice 4 fl. 10. — rži 3 fl. 30. — ječmena 3 fl. — — prosa 3 fl. — — ajde 3 fl. — — ovsa 1 fl. 90. — Krompir 1 fl. 70.

Kursi na Dunaji 27. oktobra.

5% metaliki 70 fl. 40 kr. Ažijo srebra 103 fl. 90 kr.
Narodno posojilo 74 fl. 25 kr. Napoleondori 8 fl. 85 kr.

Loterijne srečke:

v Trstu { 24. okt. 1874: 57. 15. 53. 40. 13.
v Lincu { 65. 64. 79. 49. 77.

Prihodnje srečkanje v Trstu 7. novembra.